

V Pusanu se jednalo o světovém dědictví UNESCO

It has been said, at its best, preservation engages the past in a conversation with the present over a mutual concern for the future.

William J. Murtagh: Keeping Time: The History and Theory of Preservation in America (1988)

Jan Plesník

Jižní Korea proslula mezi nejširší veřejností jako technologická velmoc vyvážející do celého světa mj. širokou škálu spotřební elektrotechniky a osobní automobily. Méně se již ví, že věnuje zvýšenou pozornost svému kulturnímu a přírodnímu dědictví, značně poničenému krvavou válkou probíhající na Korejském poloostrově

v letech 1950–1953. Uvedená východoasijská země, jež se dokázala v překvapivě krátké době proměnit ze státu ošklivě poznamenaného ničivým válečným střetem ve významného hráče globální ekonomiky, hostila 19.–29. července 2026 48. zasedání Výboru pro světové dědictví.

Obr. 1: Střed Pusanu tvoří výškové budovy: v popředí Pusanské výstavní a konferenční středisko (BEXCO), kde probíhalo jednání Výboru pro světové dědictví UNESCO. Foto Jan Plesník

Obr. 2: Posvátný vrchol Seongsan Ilchubong (Hora svítání), ležící na jihokorejském ostrově Čedzu, se v roce 2007 stal součástí světového dědictví UNESCO. Lávoý kužel se zvedá do výšky 180 metrů a vznikl výbuchem podmořské sopky. Foto Jan Plesník

Obr. 3: Důvodem zapsání národního parku Everglades na Floridě na Seznam světového dědictví v ohrožení se stala zejména změna tamějšího vodního režimu. Na snímku mangrovové porosty v Mrazek Pond. Foto Jan Plesník

O čem rozhoduje Výbor pro světové dědictví

Úmluva o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví sjednaná v listopadu 1972 v Paříži pod patronací UNESCO (Organizace OSN pro výchovu, vědu a kulturu) představuje

jednu z prvních norem mezinárodního práva zabývajících se v různém rozsahu ochranou přírody a krajiny. O tom, že se zaměřením vizionářsky trefila do preferencí jak politiků, tak široké i odborné veřejnosti, vypovídá výmluvně skutečnost, že se jejími smluvními stranami postupně staly téměř všechny členské státy OSN. Jedinou

PUSAN SE PŘEDSTAVUJE

Pusan je skutečné velkoměsto: žije v něm přibližně stejně obyvatel jako v Berlíně nebo Madridu. Tamější přístav zaujímá objemem přepravovaného zboží páté místo na světě a právě z něj proudí jihokorejské výrobky do celého světa.

Pro Jihokorejce má Pusan zvláštní historický význam. V srpnu 1951 se město s okolím stalo posledním útočištěm jihokorejské armády a také půl milionu uprchlíků doslova z celé země. Spojeneckým jednotkám se nakonec podařilo postup severokorejských vojsk posílených čínskými „dobrovolníky“ zastavit a po příjezdu vojáků OSN zahájit protiofenzívu vedoucí k vytlačení Kim Ir-senovy armády z jihokorejského území.

I když celá pusanská aglomerace prochází zejména od 90. let 20. století bouřlivým rozvojem, zachovaly se v ní četné památky, ať už buddhistické kláštery, nebo konfuciánské svatyně.

Příznivci kopané si možná vybaví, že v Pusanu probíhala v roce 2002 některá utkání světového šampionátu. Velkoměsto v současnosti usiluje o pořádání světové výstavy EXPO 2035 a tamější konšelé uvažují také o letních olympijských hrách. Ostatně v roce 1988 Pusan hostil jachtařské soutěže XXI. olympiády konané v Soulu a o čtyři roky později si troufl i na organizování 14. asijských her, rozsahem a atmosférou se značně podobajícím letnímu klání olympioniků.

výjimkou zůstává i nadále Lichtenštejnsko. Rovněž povědomí o společném dědictví celého lidstva je na rozdíl od jiných environmentálních mnohostranných smluv, dohod a protokolů ve společnosti mnohem běžnější.

O vývoji a fungování úmluvy jsme nedávno v našem časopise podrobněji psali (Plesník 2024). Připomeňme, že Mezivládní výbor pro ochranu světového kulturního a přírodního dědictví, častěji označovaný zkráceně jako Výbor pro světové dědictví (WHC), hraje při naplňování úmluvy nezastupitelnou roli. Rozhoduje totiž o zapsání navrhovaných lokalit na prestižní

Seznam světového dědictví UNESCO, a naopak problémových stávajících míst na Seznam světového dědictví v ohrožení (DL). Zabývá se také rozmanitými koncepčními a praktickými otázkami konvence. WHC sestává z představitelů 21 zemí ze všech částí naší planety zvolených Valným shromážděním smluvních stran úmluvy. Ostatní státy se každoročního zasedání WHC také účastní, ale jako pozorovatelé nemají právo hlasovat.

V roce 2025 Česká republika vůbec poprvé kandidovala do Výboru, a to v silné konkurenci dalších zemí (Plesník 2025). Na 25. zasedání Valného shromáždění smluvních stran úmluvy bylo úsilí příslušných institucí úspěšně završeno. Dne 25. listopadu 2025 byla v Paříži ČR zvolena členem WHC, a to na období 2025–2029. Uvedený úspěch odráží nejen relativně vysoký počet lokalit světového dědictví vyhlášených na našem území: řadíme se ke 23 zemím s více než 15 místy společného dědictví celého lidstva. Současně potvrzuje, že péče o památky, přírodu a krajinu má v ČR dlouhou tradici.

Kdo proměnil nominaci v zápis

Do rozlohou a počtem obyvatel druhého největšího jihokorejského města Pusanu zamířilo v červenci 2026 na 750 delegátů, tedy o řád méně než v případě konferencí smluvních stran některých mnohostranných environmetálních úmluv. Místo konání 48. zasedání WHC, kterého se ČR poprvé účastnila jako jeho člen, přibližuje rámeček na str. 46.

Program zasedání byl skutečně hutný: během jedenácti dní museli jeho účastníci stihnout projednat 33 nominací na zápis na Seznam světového dědictví UNESCO a pečlivě posoudit stav ochrany dalších 146 lokalit. Delegáti se kromě toho zabývali také mj. podporou smluvních stran včetně finanční pomoci a naplňováním úmluvy v Africe a malých ostrovních rozvojových státech.

Největší pozornost se již tradičně soustředila na projednávání nominovaných lokalit. Z devíti navržených přírodních míst jich uspělo celkem šest. Známy národní park Garamba v Demokratické republice Kongo, založený již v roce 1938, byl opětovně zapsán na soupis společného dědictví lidstva, protože se v něm v posledních letech snížilo dříve široce rozšířené pytláctví. Uvedený vývoj se pozitivně promítl do populací ikonických živočichů, jako je slon

Obr. 4: Pohled do jednacího sálu během 48. zasedání Výboru pro světové dědictví UNESCO. Foto Jan Plesník

pralesní (*Loxodonta cyclotis*), žirafa kordofanská (*Giraffa camelopardalis antiquorum*) nebo hroch obojživelný (*Hippopotamus amphibius*). Nicméně situace v národním parku není zcela uspokojivá, takže Garamba byla současně zanesena na Seznam světového dědictví v ohrožení (UNESCO 2026a).

Také další letošní přírůstek na Seznamu světového dědictví UNESCO leží v Africe, konkrétně v Jižním Súdánu. Donedávna téměř neznámá oblast Boma Badingilo je 1,4× větší než Česká republika a tvoří ji rozsáhlý mokřad a niva překvapivě bez výraznější infrastruktury. Každoročně se v ní přesouvá nejméně 6 milionů velkých kopytníků, především vodušek bělouchých (*Kobus kob leucotis*), buvolců tianga (*Damaliscus lunatus tiang*) a gazel mongalských (*Eudorcas albonotata*). Počtem migrujících jedinců jde o celosvětově největší tah velkých savců a jeho příčinou se nestaly ani nedostatek potravy, ani výkyvy počasí, ale velkoplošné sezónní záplavy. Jelikož se jedná o politicky silně nestabilní oblast v jedné z nejchudších zemí planety, v níž nadále probíhají ozbrojené konflikty, narůstá pytláctví a připravuje se nepříteli šetrná těžba nerostných surovin, stala se lokalita první plochou projednávanou v nouzovém režimu a stejně jako národní park Garamba byla okamžitě zařazena na DL (UNESCO 2026b).

Přestože jordánské pobřeží Rudého moře měří pouze 27 km, byla podél jeho části vyhlášena

mořská rezervace Akaba. Chrání jeden z nejsevernějších tropických korálových útesů vykazující největší dosud známou přirozenou odolnost a pružnost vůči zvyšující se teplotě mořského prostředí obvykle způsobující blednutí korálů. Rezervace je dlouhodobě pozorně monitorována a rovněž spoluprací s místním obyvatelstvem můžeme označit za vzorovou.

Unikátní horské vádí Wurahaj, v němž byl v roce 2009 zřízen první národní park ve Spojených arabských emirátech (SAE), hostí řadu sladkovodních stálých mokřadů vzniklých v jinak polopouštním a pouštním prostředí. Jeho správci se ale budou muset zaměřit na zlepšení vodního režimu uvedeného území ovlivňovaného lidskými zásahy.

Čtyři již existující místa chránící unikátní slapové plochy (prostor mezi odlivem a přílivem) v Jižní Koreji doplnila po jednání v Pusanu pětice dalších lokalit představujících důležité místo zastávky a odpočinku milionů tažných ptáků putujících ve velkých počtech podél pobřeží Žlutého moře. Za zmínku stojí značný rozsah konzultací s majiteli pozemků, místními komunitami a dalšími zainteresovanými stranami uskutečněných ještě před podáním nominace, při nichž bylo během 1 700 akcí osloveno 8 600 obyvatel.

Výjimečně dobře zachovalé zkameněliny kostnatých ryb v západním Limfordu v Dánsku názorně dokládají evoluci zmiňovaných

Obr. 5: Národní park Havajské sopky na největším havajském ostrově Hawai'i. Chrání jedinečnou krajinu, kde je možné pozorovat mj. aktivní vulkanické procesy a postupné osídlování lávového povrchu organismy. Foto Jan Plesník

obratlovců ve spodním eocénu, kdy panovalo jedno z nejteplejších období v dějinách Země vůbec a organismy se po pátém masovém vymírání snažily se této skutečnosti včas a účinně přizpůsobit. Místo slouží nejen vědeckým účelům, ale vhodně se využívá také pro informování a vzdělávání široké veřejnosti i cílových skupin obyvatelstva.

Zatímco dánská lokalita se rozkládá na necelých 2 km², národní útočiště fauny a flóry Okefenokee ležící v americkém státě Georgia zabírá 1 645 km². Nejde o uniformní prostředí, ale o pestré mozaiku různých biotopových plošek, zejména borovicové savany, lesů, prerie a mokřadů. Oprávněnou pýchou chráněného území zůstává vegetací zarostlý mokřad pokládán za největší subtropické nížinné sladkovodní rašeliniště na světě stejně jako jeden z nejvýznamnějších zbytkových porostů celosvětově ohrožené borovice bahenní (*Pinus palustris*) – UNESCO (2026a).

Jestliže určitá plocha usiluje o zápis na seznam v kategorii smíšená lokalita světového dědictví, musí splnit alespoň jedno kritérium jak pro kulturní, tak pro přírodní statek. Jediná nominace, známý řecký masiv Olymp (2 918 m n. m.) se širším okolím, nakonec po delší diskusi uspěla. Místo je mj. domovem 1 700 druhů rostlin, z nichž 19 je endemických, a ze školních škamen víme, že současně hraje významnou roli v antické mytologii jako pradávné sídlo řeckých bohů (UNESCO 2026a, 2026c).

Co ukázaly zprávy o stavu ochrany přírodních památek

Jak jsme již uvedli, výbor se pravidelně zabývá také stavem vybraných lokalit světového dědictví, a to nejen těch, které jsou již zapsány na Seznam světového dědictví v ohrožení. Dotčené smluvní strany tak vědí, že musejí v péči o dotčená místa viditelně přídát. Současně ale mají možnost požádat jak UNESCO, tak ostatní smluvní strany o odbornou, finanční a politickou podporu.

Ukazuje se, že se nejrůznější problémy nevyhýbají ani tak proslulým lokalitám světového dědictví, jako je Velký bariérový útes tvořený řadou korálových ostrovů a táhnoucí se podél severovýchodního pobřeží Austrálie v délce přes 2 000 km, Bělověžský prales na polsko-běloruském pomezí, kultovní tanzanský národní park Serengeti, unikátní Wattové moře u pobřeží Nizozemska, SRN a Dánska, část pohoří Sichote-Aliň na ruském Dálném východě nebo národní park Virunga v Demokratické republice Kongo proslavený gorilami horskými (*Gorilla beringei beringei*).

Přírodní perly Země v ohrožení

U příležitosti 8. světového kongresu ochrany přírody konaného 9.–15. října 2025 v Abú Zabí (SAE) uveřejnila široce uznávaná Mezinárodní unie ochrany přírody (IUCN) čtvrté vydání

publikace *Stav a výhled světového dědictví (IUCN World Heritage Outlook 4)*. Publikace představuje zatím nejúplnější hodnocení stavu všech přírodních lokalit světového dědictví.

Její závěry optimismem zrovna nehyří. Pouze 57 % přírodních ploch vyhlášených jako součást společného bohatství lidstva se může vykázt pozitivním výhledem do budoucnosti a jen polovina je dopřána odpovídající ochrana a péče. Globálně představují největší hrozbu pro nejcennější ukázky přírody naší planety změny podnebí, silně ohrožující 43 % ploch zvyšující se hladinou oceánu, táním permafrostu nebo častějšími požáry, záplavami nebo suchem. Pro srovnání: v roce 2020 šlo o 33 %. Druhé nejvýznamnější riziko s sebou přináší invazní nepůvodní druhy spolu s patogenními organismy šířícími nemoci planě rostoucích rostlin a volně žijících živočichů. Na mysl máme kupř. ebolu mezi primáty, syndrom bílého nosu sužujícího zimující letouny, chytridiomýkózu trápící obojživelníky nebo ptáčích chřipku. Pomyslnou bronzovou přičku v tomto žebříčku zaujala neudržitelná turistika. Navíc uvedené hrozby mohou být vzájemně propojené, čímž se jejich intenzita synergickým efektem ještě zesiluje (Aylett *et al.* 2025). Nicméně posuny v podnebí dopadají negativně i na kulturní světové dědictví (Wesrsteijn 2026).

Současnost a blízká budoucnost světového dědictví UNESCO

Můžeme shrnout, že k 1. září 2026 bylo na Seznamu světového dědictví UNESCO zapsáno 1273 lokalit, z toho 991 kulturních, 240 přírodních a 42 smíšených památek nacházejících se ve 173 státech na všech lidmi trvale osídlených kontinentech. Nicméně ke stejnému datu muselo být 58 z nich zařazeno na Seznam světového dědictví v ohrožení. Dalších 1857 lokalit z celkem 190 zemí je zaneseno na čekatelském (indikativním) seznamu, jakémsi zásobníku možných budoucích celosvětově významných kulturních, přírodních či smíšených ploch. ČR do něj přispěla 14 lokalitami, z toho dvěma v kategorii přírodní: jedná se o Český ráj (2001) a o Punkevní jeskyně s propastí Macocha a Kateřinskou jeskyní (2025).

Příští zasedání WHC se uskuteční 27. června až 7. července 2027 v Istanbulu. ■

Seznam literatury najdete na www.casopis.ochranaprirody.cz